

μένη ὑπὸ δένδρων, ἀμπέλων καὶ λοφίσκων, τῆδε κάκεισε ἐσπαρμένων, ἐπὶ τῶν ὀποίων διακρίνονται μακρόθεν τὰ τοσοῦτον μαγευτικά τῆς Σμύρνης χωρία Βουτζᾶς, Βουρονόδας κτλ. Διερχόμενός τις τὰ κοιμητήρια καὶ μέγα μέρος τῆς Ἀρμενικῆς συνοικίας, ἥτις διακρίνεται διὰ τὴν ὠραίαν ἐκκλησίαν τῆς, ἀπαντᾷ τὸν ποταμὸν Μέλην, μικρὸν καὶ ἄδοξον τόρξ, ἀλλ' ἔνδοξον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐνιαχοῦ εἰσὶν ὠκοδομημένα δίκην παρρηγιμάτων καφενεῖα, ἐφ' ὧν καθήμενος ὁ κεκμηκὸς ὀδοιπόρος καὶ ῥοφῶν μετὰ τῆς Ἀσιατικῆς ἐκείνης νοηλεῖας τὸν καφὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ναργιλὲν, παραδίδοται εἰς σκέψεις ποικίλας, μέχρις οὐ διαπεραστικώτατος συριγμῆς τὸν ἀποσπάσῃ τῶν σκέψεων του αὐτῶν. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ καθήσας μεταξὺ ἄλλων πολλῶν εἰς ἓν τῶν καφενείων τούτων, ἔφερα τὴν διάνοιαν ἀμέσως πρὸς τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ὅπου ἐνίστε περιπατῶν, θεσκέδαζον μετ' ἑνὸς ξηρὸν Ἰουσσὸν καὶ μετ' ἑνὸς τῆς Φαληρικῆς παραλίας. Ἐν μόνον ἔλειπεν ἐνταῦθα ἡ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Εὐρώπης ἔρευνα καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀπεραντολογίαι ἃς εἶχομεν ἐκεῖ. Ἐνταῦθα οὐδεὶς λόγος περὶ πολιτικῶν, ὁ βῆμαξ, οἱ δημοτριακοὶ καρποὶ, αἱ ἔφηρα ὀπῶραι (γεμισία,) ἰδοὺ τὰ ἀδιάκοπα ἀντικείμενα τῶν συνομιλιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἠναγκαζόμην καὶ ἐγὼ νὰ λαμβάνω μέρος, ἰδίως διὰ τὸ τρίτον ἄρθρον, τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον ἐνταῦθα διαμονήν μου ἔλαβον ἱκανὴν ἐμπορικὴν πείραν.

Ἦδη ἐπλησίαζεν ὁ ἥλιος περὶ τὴν δύσιν αὐτοῦ καὶ οἱ διάρροι ὀκμῶνες τοῦ καφενείου ἀπεσύροντο, ὥστε ἀπεφάσισα καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς μιμηθῶ. Ἐλαβον λοιπὸν τὴν πρὸς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ἄγουσαν ὁδὸν, καὶ ἰδὼν ἀναχωρούσας τὰς διαφόρους ἀμάξας (wagons) ὧν τὴν ἀναχώρησιν προαγγέλλει πάντοτε ὁ διαπεραστικὸς ἐκείνος συριγμὸς, οὐ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ λεγομένου Κερασσοχωρίου, συνοικίας, ἣν ἄλλοτε ἐπλήρουσαν κῆποι ἐκ κεράσων, καὶ ἥτις κατὰ παραφθοράν οὐχὶ τοσοῦτω ἐπίζηλον μετεμορφώθη εἰς Κερατοχώρι, καὶ διὰ τῆς περιφήμου συνοικίας τοῦ Φασουλᾶ ἥτις εἶνε ὅτι τοῦ Ψυρὶ ἡ ἢ βρούσις τοῦ Καλαμιώτου τῆς Σμύρνης.

Τοιαῦται εἶνε αἱ ἀναμνήσεις τῆς ἐν Σμύρνη διατριβῆς μου, φίλην ἐπέραστος. Αὐριον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἀναχωρῶ, καὶ ἂν κατάρτα τις ἀγρίας ψυχῆς δὲν με ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ φθάσω εἰς τὸν

πρὸς ἃν ὄρον μου, θέλω καὶ ἐκεῖθεν σὰς ἐκθέσει τὰ κατὰ τὸ νέον τοῦτο ταξιδίδιον μου. Φεῦ! ἀμφιβολία τις με τῆκει μὴ αἰ' Ἀναμνήσεις μου αὐταὶ δὲν εὖρον χάριν παρ' ὑμῖν. Ἐξαγάγετέ με τῆς ἀμφιβολίας ταύτης, καὶ δεχθῆτε αὐτάς ὡς ἐξομολογήσεις ἀνθρώπου μακρὰν μὲν τῷ σώματι ὕμων ὄντος, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντος τῷ πνεύματι νὰ συνδιαλέγηται πάντοτε πρὸς ὑμᾶς.

Σ.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ. (1)

Βασιλεία Μαρουῆλ τοῦ Γ'. Αἱ μετὰ τοῦ Ταμερλάνου σχέσεις τῆς αὐτοκρατορίας (1390—1417).

Μανουῆλ ὁ Γ', ὃν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀλέξιος εἶχε προσλάβει συνεταῖρον εἰς τὴν κυβέρνησιν κατὰ τὸ ἔτος 1376, δωδεκάετην ἔτι ὄντα, ἐκληρονόμησε τὴν διπλωματικὴν ἐκείνου ἱκανότητα προσθεὶς μάλιστα καὶ πλειοτέραν φρόνησιν. Διήλθε δυσκόλους ἀληθῶς ἐποχάς, ἀλλ' ἡ τύχη ὑπεβοήθησε τὴν σύνεσιν του. Ἡ κατεργησάσα τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μεγάλη τῶν Τατάρων εἰσβολὴ ἐφείσθη τοῦ μικροῦ κράτους του. Εἰ καὶ ἠναγκάσθη νὰ γενῆ ὑπογείριος τοῦ ἰσχυροῦ Τιμούρ καὶ νὰ τελῆ φόρον εἰς τὸ κράτος τῶν Μογγόλων ἐπὶ τινα ἔτη, ἡ κυβέρνησις του ὅμως δὲν ὑπέστη σπουδαίας πολιτικὰς μεταβολὰς. Τὸ μόνον διαφέρον ὃ παρυσιάζει ἡ βασιλεία του ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἔτη ὀφείλεται εἰς τὰς προσκαιροὺς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Τιμούρ σχέσεις.

Ἀλέξιος ὁ Γ', κατέλιπε τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος περιωρισμένην εἰς μακρὰν τινα καὶ στενὴν ταινίαν παραλίῳ χωρῶν ἐκτεινομένην ἀπὸ Βατουμίου μέχρι Κερασσοῦντος, περιχλειούσης τὴν χώραν τοῦ Οἰναιοῦ, καὶ χωριζομένης ἀπὸ τῆς λοιπῆς ἐπικρατείας ὑπὸ τῶν κτήσεων τοῦ Ἀρδαμῖρ, υἱοῦ τοῦ Ταζεδδῖν, ἐμίρου τῆς Λιμνίας. Τὸ εὖρος αὐτῆς μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὄρεων σπανίως ὑπερέβαινε τὰς δεκαπέντε λεύγας, ὑπὸντα δὲ τις ἐκεῖ χριστιανὸς αὐθέντας ὧν ἡ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐξουσίαν ὑποταγὴ ἦτο λίαν ἀμφισβητήσιμος. Ἡ πόλις τοῦ Οἰναιοῦ καὶ ἡ περιχώρος αὐτοῦ ἐκυβερνῶντο ὑπὸ τινος Ἑλλήνου Μελησσινοῦ καλουμένου, ὅστις κυρίως διῆγε σχεδὸν ἀναξάρτητος καθόσον αἱ κτήσεις τοῦ ἐμίρου τῆς Λιμνίας ἔκειντο μετὰ τῷ αὐτοῦ καὶ

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλ. 77.

τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς τῆς Κερασούντος. Ὁ ἐμίρης τῆς Λιμνίας Ἀρσαμίρ ἦτο στενῶς συνδεδεμένος μετὰ τοῦ Μανουὴλ διὰ τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος, συνάμα δὲ καὶ διὰ συγγενικῶν δεσμῶν, διότι ἦτο υἱὸς τῆς ὠραίας Εὐδοξίως, ἀδελφῆς τοῦ Μανουὴλ.

Λέων ὁ Καθασιδης, ἀρχηγὸς μιᾶς τῶν εἰς τὸ Κράτος πλείστην ἐχουσῶν ἐπιβρῶν οἰκογενειῶν, διώκει εὐρύχωρον τινα χώραν ἐπὶ τῶν ὄρέων καὶ κατεῖχε πλείστα ὄχυρά φρούρια δι' ὧν καθίστατο κύριος τῆς πρὸς μεσημβρίαν τῆς πρωτευούσης λεωφόρου τῶν καραθανίων, καὶ τῷ συνεχῶρον νὰ εἰσπράττη φόρους ἀφ' ὅλων τῶν ὁδοιπόρων οἵτινες διερχόμενοι τὴν χώραν του διευθύνοντο εἰς τὴν Περσίαν καὶ Ἀρμενίαν.

Ὁ Ἰσπανὸς περιηγητὴς Γονζάλες δὲ Κλαβίγος, ἀποσταλὸς ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Γ'. βασιλέως τῆς Καστίλλης, ὡς πρεσβευτὴς παρὰ τῷ Τιμούρ, κατέλιπεν ἡμῖν περιέργον ἀφήγησιν περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ Λέοντος Καθασιδίου καὶ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐξήσκει τὴν δικαιοδοσίαν του ὡς δούξ Χαλδίας. Ὁ Ἰσπανὸς περιηγητὴς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τινα ἀπεσταλμένον πρὸς ὃν ὁ Τιμούρ, ἀναλαβὼν τὴν ὁδὸν τῆς Σαμακάνδης, εἶχεν ἀναθέσει ἀποστολὴν τινα παρὰ τῷ Ἑρρίκῳ τῆς Καστίλλης. Ἄμα εἰσελθόντας ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ Λέοντος Καθασιδίου, συνέλαβον αὐτοὺς ἀπαιτοῦντες πληρωμὴν τελωνιακῶν δικαιωμάτων ἢ τὴν διὰ δώρων ἐξαγοράν των. Ὁ ἀπεσταλμένος Μογγόλος διεμαρτύρητο λέγων ὅτι, ὁ πρεσβευτὴς τοῦ μεγάλου Τιμούρ δὲν ὄφειλε νὰ υποβληθῆ εἰς πληρωμὴν τελωνιακῶν δικαιωμάτων ὡς τις ἔμπορος, ὑπεστήριξε δὲ ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ διέρχεται ἐλευθέρως τόπον τελοῦντα φόρον εἰς τὸν μέγαν Μογγόλον, καὶ ὅτι ὁ Λέων ὑποχείριος ὦν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος, δὲν εἶχε λόγον οὐδ' ἀφορμὴν ἢν τινα δῆποτε ὅπως φορολογήσῃ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ἔχοντος κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἡγεμόνος. Εἰς ταῦτα πάντα ὁ Λέων ἀπεκρίνατο ὅτι εἰς αὐτὸν ἦτο ἀναθεθιμὴν καὶ ἔμενεν εἰς βᾶρος του ἢ τε διατήρησις καὶ ἀσφάλεια τῆς ὁδοῦ, ἢ ὑπηρεσία δ' αὕτη τῷ ἔδιδε δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ διόδια ἀφ' ὅλων τῶν ὁδοιπόρων ἂν, ἔλεγε, δὲν ἐτήρει ἐπὶ μισθῷ στρατιωτικὸν τι σῶμα πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τουρκομάνων, αἱ κλεισώρειαι τῶν ὄρέων θὰ ἐγίνοντο μετ' οὐ πολλῷ ἀδιάβατοι· καὶ τέλος πάντων ἡ ἐπαρχία του ἦτο τόσῃ πτωχὴ, ὥστε πολλάκις ἠναγκάζετο νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὰς γονιμωτέρας τοῦ κρά-

τους ἐπαρχίας ὅπως προμηθεύηται χρήματα καὶ τροφίμα ὅταν ὑπῆρχε σπάνις ὁδοιπόρων. Οὕτω ὁ μὲν Κλαβίγος τῷ προσέφερε ἐρυθροῦν ὑφασμα καὶ ἀργυράν τινα συσκευὴν, ὁ δὲ Μογγόλος πρεσβευτῆς ἔδωκεν ὠραίας ὀθόνας καὶ ἐρυθρὰ ἐνδύματα, ἀλλ' ὁ Λέων δὲν ἠρέσθη εἰς αὐτὰ, διὸ οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἠναγκάσθησαν ν' ἀγοράσωσι διάφορα δέματα ἐμπορευμάτων παρὰ τινος καραθανίου, ὅπως τὰ προσθέσωσιν εἰς τὰ ἀνωτέρω δῶρα. Τότε ὁ Λέων Καθασιδης ἐπεριποιήθη αὐτοὺς ὡς ἰδίους ξένους, καὶ εὔρε τὸν τρόπον νὰ ἐπωφεληθῆ ἔτι ἐκ τῆς διαβάσεώς των ἐνοικιάζων αὐτοῖς ἐσαγμένους ἵππους πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐφοδίων των εἰς Ἀρσίγγην.

Ὁ Τιμούρ εἶχε καταστῆ κύριος τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ Γιββῶν νομίζει ὅτι ὁ κατακτητὴς οὗτος, ἐνῶ ἐστρατοπέδευεν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Σμύρνης μελετῶν τὴν κατάκτησιν τῆς Σινικῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων σχεδίων του, ἐπηξίωσε νὰ κατακτήσῃ τὴν μικρὰν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος. Λαλῶν ὁ ἱστορικὸς οὗτος περὶ τῆς φυγῆς τοῦ Μωάμεθ, υἱοῦ τοῦ Βαγιαζήτου, μετὰ τὴν ἀτυχῆ μάχην τῆς Ἀγκύρας, λέγει· « Ὁ Τιμούρ φαίνεται, ὅτι ἐν τῇ ἐσπευσμένῃ αὐτοῦ πορείᾳ, οὐδόλως ἐσυλλογίσθη τὴν ἀφανῆ ταύτην τῆς Ἀνατολῆς γωνίαν. » Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές· ὁ Τιμούρ οὔτε τὴν κατάκτησιν τῆς Τραπεζοῦντος ὠλιγόρει, οὐδ' ἐλησμόνει τὸν Μωάμεθ, ἀλλ' οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία, οὔτε ὁ ὀθωμανὸς ἡγεμὸν εἶχον σημαντικότητά τινα ἀπαιτοῦσαν τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ παρουσίαν. Τὸ μεγαλεῖον τῶν ἔργων τοῦ Τιμούρ, θεωρουμένου εἴτε ὡς πολεμιστοῦ, εἴτε ὡς πολιτικοῦ, κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ αὐτοκρατορία τῆς Τραπεζοῦντος ἐπέζησεν εἰς τὴν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ κυριαρχίαν τῶν Τατάρων, ἢ ἐκ τοῦ ὅτι Μωάμεθ ὁ Α'. ἐγένετο ὁ δεῦτερος ἰδρυτὴς τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ὁ Τιμούρ δὲν συνῆλθεν εἰς ἀποφασιστικὴν κατὰ τοῦ Βαγιαζήτου μάχην εἰμὴ ἀφοῦ ἔλαβε πᾶν προφυλακτικὸν μέτρον ὅπως στρατὸς ἀφορμώμενος ἀπὸ τῶν παραλίαν τῆς Μαύρης θαλάσσης μὴ δυνηθῆ νὰ τῷ διακόψῃ τὴν μετὰ τῶν ὀπίσω αὐτοῦ κειμένων χωρῶν συγκοινωνίαν. Ἄπαντες οἱ ἡγεμόνες, χριστιανοὶ εἴτε Μωαμεθανοὶ, οἱ μεταξὺ τοῦ κόλπου τῆς Ἀλεξανδρέττης καὶ τοῦ ὅρμου τῆς Τραπεζοῦντος, εἶχον ὑποχρεωθῆ νὰ χορηγῶσιν, ἀριθμὸν τινα στρατιωτῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν τάξεων τοῦ ταταρικοῦ στρατοῦ καὶ νὰ συσταίνωσιν ἀποθήκας πρὸς προμήθειαν τροφίμων. Ὁ βασι-

λεὺς τῆς Γεωργίας εἶχε βιασθῆ εἰς ἄρνησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ τῷ Τιμούρ τὸν πολῦτιμον ἀλυσιδωτὸν θώρακα ὃν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ ἐνόμιζον φιλοτέχνηθέντα ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ προφήτου βασιλέως Δαβὶδ. Ὁ ἐμίρης τῆς Ἀρσίνγης Ταχαρτὴν καὶ ὁ Καρὰ Γιουλούκ, ἀρχηγὸς τῆς τῶν Τουρκομάνων λευκῆς ὀρδῆς, εἶχον γενῆ ὑπήκοοι τοῦ Μογγολικοῦ κράτους. Ὁ Καρὰ Γιουσούφ, ὁ προμερὸς ἐκεῖνος ἀρχηγὸς τῆς μαύρης ὀρδῆς εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἀπὸ τῶν ἐκτεταμένων τῶν κτήσεων καὶ εἶχε προσφύγει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτῆς. Ὁ Βαγιαζήτης εἶχε προεκτείνῃ τὰ ὄρια τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους μέχρι τοῦ Θερωμόδοντος, τὸ ὁποῖον ἐφήπτετο οὕτω τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος. Ἡ Ἀμάσια, ἡ Τόκα καὶ ἡ Σιβάς ἀνήκον εἰς τὸν σουλτάνον τοῦτον, ὅστις κατεῖχεν οὕτω στόλον ἰκανὸν ὅπως δυνήθη νὰ ἐπιτεθῆ ποτὲ διὰ θαλάσσης κατὰ τῆς Τραπεζοῦντος. Εἰς τοιαύτην ὄντων θέσιν τῶν πραγμάτων, θὰ ἦτο πολὺ ἄφρων ὁ Τιμούρ ἂν ἀπηξίου τὴν Τραπεζοῦντα καὶ ἄφηνε τῷ Μανουήλ ἀνεξαρτησίαν τινὰ ἔστω καὶ κατ' ὄνομα. Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἀκριβῶς κατέταξε τὴν Τραπεζοῦντα μεταξὺ τῶν ὑποτελῶν κρατῶν, δέον νὰ ὀρισθῆ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1400, δηλαδὴ μετὰ τὴν κατὰ τῆς Γεωργίας ἐκστρατείαν του. Ὁ Τιμούρ ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ πρὸς ἄρκτον στρατοῦ του μίαν μοῖραν, καθ' ἣς οἱ μισθωτοὶ τοῦ Μανουήλ στρατιῶται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φυλάξωσι τὰς κλεισιρωείας τῶν ὀρέων. Ὁ Μανουήλ ὠφελήθη πλείοτερον ἐκ τῆς διπλωματικῆς του ἱκανότητος, καθότι ἐπέτυχε διὰ διαπραγματεύσεων, ὧν ἀγνοοῦμεν τὰ καθέκαστα, ν' ἀποτρέψῃ τὴν πορείαν τῶν Τατάρων, ὡμολόγησεν ὅμως ἐαυτὸν ὑποτελῆ εἰς τὸν κυριάρχην τῶν Μογγόλων καὶ ἔθεσεν ἀπάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, τῆς τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Τιμούρ.

Ὅταν ὁ μέγας ταταρικός στρατὸς ἐκινήθη κατὰ τοῦ Βαγιαζήτου, ὁ Τιμούρ διέταξε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Τραπεζοῦντος νὰ μεταβῆ αὐτοπροσώπως εἰς τὸ στρατηγεῖόν του, ὅπως λάβῃ τὴν διοίκησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ χορηγηθέντων στρατιωτῶν, ἀλλ' ὁ Μανουήλ ἐξέυρε προφάσεις ὅπως ἀπαλαχθῆ τῆς ὑπακοῆς, καὶ εἶναι μάλιστα βέβαιον ὅτι δὲν παρευρέθη εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀγκύρας. Αἱ περιγραφαὶ τῆς περιφήμου ταύτης μάχης ὑπὸ τῶν συγχρόνων μωαμεθανῶν τε καὶ χριστιανῶν, οὐδεμίαν ἀφίνουσι περὶ τούτου ἀμφιβολίαν. Ἡ

στενὴ συμμαχία ἣτις ὑπῆρχεν ἀναμέσον τοῦ ἐμίρη τῆς Ἐρσίνγης Ταχαρτίνου, τοῦ χαίροντος μεγίστην εὐνοίαν περὰ τῆ αὐτῆ τοῦ Τιμούρ, καὶ τοῦ γαμβροῦ του Μανουήλ, μόνη ἤθελεν ἀρκέσει ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν πανοῦργον Μογγόλον τοῦ νὰ παραγνωρίσῃ τὴν σημαντικότητά τῆς Τραπεζοῦντος. Ἡ προσοχὴ τοῦ Τιμούρ, ὡς πρὸς πάσας τὰς περιστάσεις αἵτινες ἠδύναντο νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν ἐν τῇ προμερᾷ κατὰ τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων πᾶλη αὐτοῦ, τοσοῦτον εἶχε διεγερθῆ, ὥστε εἶχεν ἀποφασίσει νὰ στερήσῃ τὸν Βαγιαζήτην πάσης ἀπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν κτήσεών του προερχομένης βοήθειας, ἐπιπίπτων κατὰ τῆς πλευρᾶς καὶ τῆς οὐραγίας τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διέταξε τὴν σιγκέντρωσιν στολίσκου τινὸς ἐν Τραπεζοῦντι, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Τιμούρ διευθυνομένης πρὸς Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνεψιὸν Μανουήλ τοῦ Β'. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, γραφὲν δύο μῆνας πρὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ μάχης, ἀποδεικνύει τὴν ἀξίαν ἣν ἔδιδεν ὁ Τιμούρ εἰς ναυτικὸν τινὰ ἀντιπερισπασμὸν καθ' ἣν περίπτωσιν παρετείνετο ἡ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐκστρατεία του. Ὅθεν διέταξε τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον νὰ ἔχη ἐτοιμοὺς εἴκοσι γαλέρας ὅπως τὰς συνενώσῃ μετὰ εἴκοσιν ἄλλων ἃς ἐφώπλιζεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Τραπεζοῦντος. Ἀληθῶς οὐδεμία ἐγένετο χρῆσις τῶν στόλων τούτων καὶ ὅτι ὁ Τιμούρ οὐδόλως διέπλευσε τὸν Βόσπορον οὐδ' ὑπῆγε νὰ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου τὴν Ἀδριανούπολιν ἢ τὸ Βυζάντιον, ἀλλὰ τὸ γεγονός τούτο δέον ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῶν ὀθωμανικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας δὲν εἶχε λόγον νὰ φοβῆται μετὰ τὴν ἐν Ἀγκύρᾳ μάχην, οὐχὶ δὲ, ὡς ὑποθέτει ὁ Γίββων, εἰς τὸ ὅτι στενὴ μὲν ἀλλ' ἀδιάβατος θάλασσα ἐκύλιε τὰ κύματά της μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας καὶ ὅτι ὁ κύριος τῶν μωαμεθανῶν τομάνων (περσικὸν νόμισμα) καὶ τῶν μωαμεθανῶν ἰππέων δὲν εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του μίαν κἄν γαλέραν. Ὁ λόγος εἶναι ἕτερος. Τὰ πολιτικὰ σχέδια ἅτινα ἐμπόδισαν τὸν Τιμούρ νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν Τραπεζοῦντα καὶ Προύσσαν, ὑπεχρέωσαν ἐπίσης αὐτὸν νὰ ὀλιγορήσῃ τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Τιμούρ ἐκυβέρνησε τὸ ἀπέραντον κράτος του μᾶλλον ὡς στρατηγὸς ἢ ὡς βασιλεὺς. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο νομάς τις ἔχων καταπληκτικὴν μεγαλοφυΐαν, ἀλλὰ καὶ θεωρῶν ἔνδοξον τὸ νὰ μένῃ νομάς. Τὸ στρατόπεδόν του ἦτο ἡ τακτικὴ του δια-

μόνη καὶ τὸ κυνήγιον ἢ μόνη του διασκέδασις· εἶχε δὲ ἀποφασίσει ὅτι ποτὲ αὐτοῦ ζῶντος ἢ ἐν ταῖς πόλεσι διατριβὴ νὰ μὴ ἐξασθενίσῃ τὴν πειθαρχίαν τῶν ἀνικητῶν θωρακοφόρων λόχων του. Κατ' αὐτὸν, ἢ τε φρόνησις καὶ ἀρετὴ μόνον ὑπὸ τὴν σκηπὴν ὑπῆρχον· ἢ κακία δὲ καὶ ἡ ἀσυνεσία κατῴκουσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν μονίμων οἰκιῶν. Πρὸ τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ μάχης, ὁ Τιμούρ εἶχε φρονίμως παρασκευασθῆ εἰς μακρὸν πόλεμον, ὑπολογίζων ὅτι ἅπασαι αἱ δυνάμεις τοῦ ἐκτεταμένου κράτους τοῦ Βαγιαζήτου ἔμελλον νὰ τῷ ἀντιταχθῶσι. Ἀλλὰ νικητῆς γενόμενος ἄπαξ, καὶ μετὰ τὴν πλήρη διάλυσιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, οὐδόλως παρετήρησε τὴν ζωτικότητα τῶν διοικητικῶν θεσμῶν ἐφ' ὧν ἐβασίζετο ἡ ὀθωμανικὴ δύναμις, ἣν ἐσφαλμένως ἐνόμισεν ὡς ἔχουσιν μόνην βᾶσιν τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρείαν φυλῆς κατ' αὐτὸν ἐξολοθρευθεῖσαι.

Ἀποχωρῶν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν τῆς Ἀσίας ἐπαρχιῶν, ὁ Τιμούρ κατέστησε τὸν ἀνεψιὸν του, Μιρζὰ Χαλίλ, ἄμεστον κυριάρχην τῶν ὑποτελῶν κρατῶν Τραπεζοῦντος, Γεωργίας, Ἀρμενίας καὶ τῶν ὀρῶν τῶν Τουρκομάνων. Καὶ ἐν τῷ Μογγολικῷ κράτει ἐξεγερθεῖσαι ταραχαὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Τιμούρ, καὶ ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μιρζὰ Χαλίλ πορευομένου ὅπως καθέξῃ τὸν θρόνον τῆς Σαμκράνσης, συνεχώρησαν τῷ Μανουήλ ν' ἀποσιεῖται ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ζυγὸν τῶν Τατάρων καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν χώραν του ἀπὸ τοῦ φόρου ὃν ἀπέτιεν αὐτοῖς.

Μανουήλ ὁ Γ' ἀπέθανε τῷ 1417. Εἶχε νυμφευθῆ τὸ πρῶτον, τῷ 1377, τὴν Εὐδοξίαν ἐκ Γεωργίας, ἐξ ἧς ἔνα υἱὸν ἀπέκτησεν, Ἀλέξιον τὸν Α', μετὰ ταῦτα ἐνυμφεύθη Ἄνναν τὴν Φιλανθρωπινὴν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐξ ἧς δὲν ἔλαθε τέκνα. Ὁ Ἀλέξιος παρέσχεν ὑποψίας ὅτι δῆθεν εἶχεν ἐπισπεύσει τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του.

(Ἐπεται ἡ συνέχεια)

Η ΑΡΓΥΡΑ ΦΙΛΙΣ.

I.

Πῶς ὁ Ὀκτάβιος ἔλαβε τρεῖς εὐχὰς ἀπιθάνους.

Ὁ δίφρος τοῦ κόμητος Ὀκταβίου δὲ Σουβρὰν ὡς βέλος διήρχετο μ' ὄλον τὸ πλῆθος τῶν ἀμαζῶν, αἵτινες περιέτρεχον τὴν μεγάλην λωφὸρον τῶν Ἡλυσίων πεδίων.

Ἦτο περὶ δυσμᾶς θερμῆς ἡμέρας τοῦ Ματου.

Ὁ κόμητος Ὀκτάβιος, νέος ὠραῖος εἴκοσι ἐπτὰ ἢ εἴκοσι ὀκτῶ ἐτῶν περίπου· μετὰ τὴν ὀμματουάλιον εἰς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὸν μύστακα ἐστριμμένον, μετὰ εὐσμον σιγάρων εἰς τὰ χεῖλη, μετὰ πρόσωπον φαιδρὸν καὶ οὕτως εἶπειν βεβουθισμένον εἰς τὰς μαγευτικὰς φαντασίας τοῦ ἔαρος καὶ τῆς νεότητος, ὠδήγει τὸν Ἀγγλικὸν ἵππον του μετὰ κομψότητος καὶ ἐπιδεξιότητος τελείου εὐπατρίδου πλῆσιον αὐτοῦ ἀκουμβισμένον καὶ μετὰ ἐσταυρωμένον τοὺς βραχίονας ἐκάθητο ὁ ὑπὸ τῆς του σοβαρῆς, προσεκτικὸς καὶ πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς του. Καθ' ἐκάστην στιγμὴν ὁ κόμητος διασταύρου ἄλλοτε μὲν παρασημοφόρον τινὰ ἄμαζαν, ἄλλοτε μικρὸν δίφρον χαμηλὸν περικλείοντα φιλικὰ πρόσωπα . . . τότε, καὶ ἀναλόγως τοῦ προσώπου τὸ ὅποιον συνήντα εἴτε κατοικῶν εἰς τὰς ἐρημίας τοῦ προαστείου Ἁγίου Γερμανοῦ ἢ εἰς τοὺς ἐρωτολήπτους τόπους τῆς συνοικίας Breda, προσέκλινε χαριέντως ἢ ἀπέτεινε διὰ τοῦ ἄκρου τῶν διὰ χειροκτίων περιβεβλημένων δακτύλων του ἀπλοῦν οἰκειότητος χαριετισμόν.

Ὁ Ὀκτάβιος δὲ Σουβρὰν ἦτο πολὺ κοινωνικὸς, καὶ εἶχεν ἀνατρέξει ὅλας τὰς τάξεις τῆς Παρισιανῆς κοινωνίας διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν φλέβαν ἐκείνην τοῦ ἀργύρου, ἢ τοῦ κασιτέρου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι τέρψιν. Μὴ ἐκπλήττεσθε λοιπὸν ἐὰν κατὰ τὴν διόδον του συνέλεγε τόσην πλῆθύν ἐκφραστικῶν βλεμμάτων, τερπνῶν μειδιημάτων καὶ τρυφερῶν χαριετισμῶν.

Εἶχε σχεδὸν διέλθει τὴν ἀψίδα τοῦ Θριάμβου διπλασιάζων δὲ τὴν ταχύτητα τῆς ἵππου τῷ ἔφθασεν εἰς τὴν θύραν Μαϊλλέτ καὶ εἰσήλθεν εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλωνίας ἐκεῖ ἐφάνη ὡς νὰ ἐσκέφθη πρὸς στιγμὴν, μετὰ ταῦτα ῥίψας τοὺς χαλινούς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὑπηρετοῦ του ἐπήδησεν ἐλαφρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, ψάλλων ἀσματίον τι τοῦ Ροσίνη.

— Ὁ ἀπεριμένω ἐνταῦθα, κύριε Κόμη ; ἤρῳτησεν ὁ ὑπὸ τῆς.

— Ὄχι, Ἰωσήφ, ὄχι, μὴ μετὰ περιμένεις, διότι θὰ ἀργήσω πολὺ, εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος μετὰ μειδιήματος τὸ ὅποιον ἀπεκάλυψε λαμπροῦς ὀδόντας.

Ἡ ἐξησχημένη μύττη τοῦ Ἰωσήφ ὠσφράνθη ἐρωτικὴν τινα συνέντευξιν. Ὄθεν ὑπέλαθε μετὰ τρέπον λίαν κακωντρεχῆ,

— Λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ μέγαρον ;

— Ἀνωφελές, παιδί μου. Τὸ μέγαρον δὲν μοὶ ἀνήκει πλέον.

— Τὸ μέγαρον . . . τοῦ Κυρίου κόμητος . . .